

УДК 378:14:811:111

Щадило К. О.

група 6521м, Національний університет кораблебудування імені адмірала
Макарова (Миколаїв), 123ksunya444@gmail.com

Дубова О. А.

д-р філол. наук, професор кафедри прикладної лінгвістики, Національний
університет кораблебудування імені адмірала Макарова (Миколаїв),
helen.evolucia@gmail.com

АНАЛІТИЧНИЙ СЛОВНИК-ДОВІДНИК ДЛЯ ДИСЦИПЛІНИ «ВСТУП ДО МОВОЗНАВСТВА» ТА ЙОГО СТРУКТУРА

У статті розглянуто проблему багатозначності терміну та шляхи її подолання. Задля цього було розроблено аналітичний словник-довідник, який є допомогою студенту-першокурснику при вивченні даної дисципліни.

Ключові слова: *аналітичний словник-довідник, омонімія, синонімія, концептуальна неоднорідність, полісемія термінів.*

The article deals with the problem of ambiguity of the term and the path overcome it. For this purpose an analytical dictionary-directory was developed, which is a test of a freshman student when studying this discipline.

Key words: *analytical dictionary-guide, homonymy, synonymy, conceptual heterogeneity, polysemy of terms.*

Активізація інтеграційних процесів у світі, наукові й технічні досягнення у різних сферах людської діяльності зумовлюють поступове укладання та стрімке розширення суспільних функцій високорозвинених сучасних мов як основних засобів зберігання, оброблення й передавання спеціальної, передусім наукової, науково-технічної, професійної інформації, що, безумовно, вимагає упорядкування, унормування термінології та вироблення єдиних стандартів. Для науково-виробничої комунікації велике значення має галузева термінологія, оскільки це найбільш активний поповнюваний шар словникового складу мови, що безпосередньо реагує на всі зміни об'єктивної реальності. У

сучасному мовознавстві спеціальна лексика досліджується з точки зору її складу та структури, історії та джерел формування, особливостей функціонування й унормування, проте укладання галузевих словників-довідників є вкрай актуальним і потребує чи не найбільшої уваги лінгвістів і галузевих фахівців [7].

В українській мові терміни, як і загальноживані слова, мають певні значення, граматичні категорії, але вони виражають спеціальні поняття, обслуговують різні галузі знання й діяльності людини, і таке їхнє призначення не могло не позначитися на характері цієї досить великої групи слів [4].

На сьогоднішній день ми подекуди натрапляємо на такі терміни, що виявляють омонімічні, синонімічні зв'язки, полісемію та концептуальну неоднорідність значення [6].

Тому *актуальність* даної роботи полягає в тому, щоб знайти такий вихід із цієї ситуації, який допоможе студенту адекватно сприймати терміни, навіть у випадку багатозначності, і користуватися ними в процесі своєї навчальної діяльності.

Далеко не всі термінологічні словники висвітлюють проблему багатозначності термінів. Тому дуже часто студент натрапляє на різні значення одного й того ж самого терміну. Для задоволення потреби у наявності такого довідникового джерела, в якому будуть розглянуті такі проблеми, як омонімія, синонімія, концептуальна неоднорідність значення та полісемія термінів, пропонуємо розробку аналітичного словника-довідника для дисципліни «Вступ до мовознавства».

Запропонований аналітичний словник-довідник ставить за мету допомогти студентам оволодіти основною термінологією курсу «Вступ до мовознавства». Зміст і структура словника-довідника підпорядковані важливому завданню – надати студентам чіткого розуміння кожного терміну та правильне його використання.

Перш за все ми повинні чітко усвідомлювати, чим відрізняється саме аналітичний словник від усіх інших типів словників. Звичайні словники просто розкривають та пояснюють значення терміну. Відмінність аналітичного

словника від звичайного полягає саме в тому, що окрім дефініції термінів, ми подаємо аналіз відмінних дефініцій одного й того терміну [6].

Аналіз термінів полягає також у виявленні таких властивостей, як омонімія, синонімія, концептуальна неоднорідність значення та полісемія термінів.

Також ми можемо побачити, що синонімія терміну може бути реальною та помилковою. Наприклад, помилкова синонімія: *лексичне значення – семантика*; реальна синонімія – *значення-семантика*.

Структура словника складається зі вступної, основної частин і додатків. У вступній частині подано рекомендації щодо використання словника-довідника, в основній частині – опис термінів.

До аналітичного словника включено терміни, що мають бути засвоєні студентами при вивченні таких тем, як «Мовознавство як наукова галузь», «Мова як система і структура», «Фонетико-фонологічний рівень мови», «Лексико-семантичний рівень мови», «Морфемно-дериваційний рівень мови», «Морфологічний рівень мови», «Синтаксичний рівень мови», «Класифікація мов світу». Згідно з цими темами представлено тематичне упорядкування лінгвістичної термінології. Основним способом розміщення реєстрових одиниць у словнику-довіднику був обраний тематичний порядок. Тобто терміни подаються в тематичній послідовності згідно з темами. У межах кожної тематичної групи терміни розташовуються в алфавітному порядку [2]. Структура словникової статті обов'язково містить дефініцію та сам аналіз терміну, що включає в себе такі характеристики терміну, як омонімія, синонімія, концептуальна неоднорідність значення та полісемія термінів [5].

Після цих статей в додатках подається алфавітний список усіх термінів, представлених у словнику, із зазначенням тематичної рубрики, в якій міститься повний аналітичний опис цього терміну.

Словник-довідник дає уявлення про дисципліну як самостійну і належно розвинену галузь мовознавчої науки.

Такий словник буде дуже корисний для студентів-першокурсників, які прагнуть вивчити та усвідомити дисципліну «Вступ до мовознавства».

Список використаних джерел

1. Ганич Д. І. Словник лінгвістичних термінів / Д. І. Ганич, І. С. Олійник. – К. : Вища школа, 1985. – 360 с.
1. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : підр. для студ. філол. спеціальностей вищ. навч. закладів / М. П. Кочерган. – К. : Видавничий центр «Академія», 1999. – 288 с.
2. Кузьменко Г. І. Омонімія: аспектологія і проблематика: Філологічна розвідка з лексики та стилістики / Г. І. Кузьменко. – К. : ВЦ «Київський університет», 2000. – 36 с.
3. Лагутіна А. В. Термін і загальноповсюджене слово / А. В. Лагутіна // Культура слова. – 1980. – Вип. 18. – С. 26–31.
4. Лисиченко Л. А. Лексико-семантична система української мови / Л. А. Лисиченко. – Харків : ХДПУ ім. Г. С. Сковороди, 1997. – 131 с.
5. Люциньский К. Лингвистические характеристики термина / К. Люциньский // Вісник Держ. університету «ЛП». – 1998. – № 336. – С. 75–86.
6. Українська мова: Енциклопедія. – К. : «Українська енциклопедія імені М. П. Бажана», 2000. – 750 с.